

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЦУЙ ХАОЖАНЬ

УДК: 373.2.015.31:78]:[37.091.33-022.7:004]](043)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

01 – освіта/педагогіка

014 – Середня освіта (Музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Цуй Хаожань

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор **Устименко-Косоріч
Олена Анатоліївна**

Суми-2025

АНОТАЦІЯ

Цуй Хаожань. Формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – освіта/педагогіка, зі спеціальності 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво). – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, 2025.

У дисертації представлено результати дослідження процесу формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій.

У роботі запропоновано інтерпретацію змісту понять «активність», «пізнавальна активність», «діяльність», «пізнавальна діяльність», «комп'ютерні технології», «творчість». З'ясовано, що на сучасному етапі глобалізаційні процеси висувають нові вимоги до активності особистості. Насамперед, має бути затребувана багатопланова активність: трудова, пізнавальна, соціальна, духовна. Активність допомагає особистості конструктивно діяти в розробленні життєвої стратегії і тактики поведінки, у спілкуванні та взаємодії, у вирішенні пізнавальних ситуацій.

Актуальність роботи визначається формуванням інформаційного суспільства, безпосередньо пов'язаного з проникненням комп'ютерних технологій в усі галузі людської діяльності на межі ХХ–ХХІ ст., зокрема такого, що торкнулося і системи загальної мистецької освіти. Проте, нині в багатьох закладах загальної середньої освіти на уроках мистецтва склалася ситуація, за якої пізнавальна активність школярів знижується не тільки через недостатньо високу кваліфікацію педагогів, а й через необхідність застосування нових підходів, форм і методів навчання мистецтву. Названі причини стали підставою для пошуку ефективних заходів, пов'язаних із забезпеченням системи загальної

мистецької освіти методологією і практикою оптимального використання комп'ютерних технологій.

Мистецько-педагогічна поняттєва база не містить визначення ключового поняття дослідження, що зумовило необхідність його авторської інтерпретації. Так, пізнавальна активність молодших школярів визначається нами як *інтегративне особистісне утворення, яке знаходить свій прояв в інтенсивному вивченні дійсності, породжується потребою та передбачає стійкий інтерес і готовність до свідомої творчої пізнавальної діяльності.*

Обґрунтовано структуру навчально-пізнавальної активності молодших школярів, до якої увійшло три взаємопов'язані компоненти: *мотиваційний* (передбачає мотивацію, зумовлену інтересом до досліджуваного предмету, та в цілому до мистецтва; здатності школярів до мобілізації фізичних і розумових сил у процесі оволодіння знаннями, вміннями та навичками в мистецькій галузі), *інтелектуально-процесуальний* (включає наявність у школярів необхідних знань про мистецтво, сформованість відповідних умінь та навичок; здатність до успішного виконання різноманітних мистецьких завдань; інтенсивність участі у різних видах мистецької діяльності), *особистісно-пізнавальний* (визначає рівень енергійності та активності школярів на уроках мистецтва, допитливість та сумлінність у процесі набуття учнями мистецьких знань, умінь та навичок).

Процес формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій забезпечують наступні наукові підходи: *особистісно зорієнтований* (розглядається як процес навчання мистецтву молодших школярів засобами комп'ютерних технологій, у якому не просто враховуються їх особливості; це інша методологія організації умов навчання, що передбачає включення особистісних функцій учнів та їх суб'єктивного досвіду), *діяльнісний* (дає можливість вирішити проблему зміни традиційного погляду на освіту з формувальної на розвивальну модель, створити освітній простір для ефективного розвитку пізнавальної активності учнів).

Формування досліджуваної активності в учнів молодшої школи засобами комп'ютерних технологій сприятимуть як принципи сучасної системи музичної освіти школярів, так і загальнодидактичні принципи. Принципи сучасної системи музичної освіти школярів: *діяльнісного освоєння мистецтва* (розглядається як усвідомлення дитиною цінності музики через її особисту участь у різних видах музичної діяльності, зокрема з використанням комп'ютерних технологій), *формування інтересу до музичної діяльності* (реалізовується через освоєння мистецтва за допомогою комп'ютерних технологій, як засобу емоційного сприйняття мистецьких творів, що сприяє залученню учнів до процесу художньої творчості та стимулює їхнє творче самовираження), *захопленості музичною діяльністю* (пов'язаний з використанням комп'ютерних технологій як можливості представлення музичного матеріалу за допомогою комп'ютерної гри, враховуючи гру як провідний вид діяльності цього вікового періоду), *варіативності та гнучкості* (передбачає вибір форм і методів з використанням комп'ютерних технологій у процесі входження у світ мистецтва, що передбачає здатність нового використання вже відомого об'єкта; вибору інноваційних способів засвоєння мистецької інформації), *розвитку естетичного почуття* (актуалізується через синтез емоційної чуйності та мислення, що дає змогу збалансувати процес пізнання світу засобами музичного мистецтва з використанням комп'ютерних технологій). До загальнопедагогічних принципів належать: *свідомості та активності* (покликаний сприяти прояву учнями високого ступеня пізнавальної активності на шкільному уроці мистецтва при використанні можливостей комп'ютерних технологій, детермінуючи становлення суб'єкт-суб'єктних відносин між усіма учасниками освітнього процесу, що є значущою умовою ефективного здійснення освітньої діяльності), *науковості* (визначає зміст нашого дослідження з проблеми формування пізнавальної активності на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій, що включають наукові факти,

теорії, закони), *зв'язку навчання з практикою* (враховує розвивальний потенціал комп'ютерних технологій, надаючи можливість для ініціації набутих знань дитиною в галузі мистецтва в реальність за допомогою виконання різнорівневих завдань), *системності* (дозволяє використовувати комп'ютерні технології в певному логічному порядку, що не підпорядковується меті розробленого змісту дослідження), *доступності* (забезпечує врахування вікових та індивідуальних особливостей розвитку учнів початкових класів, що дозволяє продуктивно і результативно використовувати комп'ютерні технології на уроці мистецтва, надаючи можливість суб'єкту навчальної діяльності самостійно визначати шлях вивчення теми), *наочності* (дозволяє за допомогою комп'ютерних технологій задіяти всі канали людського сприйняття, сприяючи ефективності навчання основ мистецтва в сучасних закладах загальної середньої освіти).

Виявлено, що досягнення якісних результатів експериментальної роботи в рамках досліджуваної проблеми можливе завдяки зв'язку та взаємодії між собою відповідних методів навчання, що сприяє творчому використанню набутих знань, умінь і навичок у процесі формування пізнавальної активності. У рамках дослідження визначено та використано: *наочний метод* (знаходить своє вираження у процесі сприймання музичних творів за допомогою комп'ютерних технологій, а також у виконавській діяльності як показі необхідної якості вокального звучання, демонстрації прикладу виконання творчого завдання вчителем чи учнями тощо; показі картин, малюнків, музичних інструментів, мультимедіа-презентацій, відеофрагментів, відеофільмів, електронних енциклопедій тощо, які конкретизують враження та фантазії школярів); *словесний метод* (тон мови вчителя що посилює враження незвичності, казковості ситуації, надає бесіді поетичності або святковості; манера спілкування зі школярами – емоційне забарвлення, що викликає й підтримує інтерес учнів до мистецтва та мистецької діяльності); *практичний метод* (використовується переважно під час образотворчої діяльності, де є власна

творча діяльність учнів: виконання графічних, живописних, декоративно-прикладних чи конструктивних робіт навчально-творчого характеру); *пояснювально-ілюстративний метод* (передбачає повідомлення учням певних відомостей, пояснення, розповідь); *репродуктивний метод* (застосовується для закріплення засвоєного та передбачає повторення матеріалу (Інтернет, електронні підручник та енциклопедії) або повторення способу діяльності за завданнями вчителя); *евристичний (частково пошуковий) метод* (використовується для того, щоб учень навчився здобувати знання, досліджувати, і передбачає спонукання школярів до висловлювань, міркувань щодо поставленої вчителем проблеми та часткове її розв'язання).

Визначено педагогічні умови формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій: запровадження навчального комплексу «Мистецтво й комп'ютерні технології в початковій школі»; організація сучасного цілісного інформаційно-освітнього середовища, що сприятиме підвищенню інтенсивності та результативності процесу формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій; запровадження особистісно зорієнтованого підходу в процесі формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій.

Перша педагогічна умова покликана сприяти формуванню пізнавальної активності учнів в процесі вивчення різних видів мистецтва (збагачення теоретичних знань у галузі музичного, образотворчого, хореографічного мистецтв; оволодіння практичними вміннями та навичками у творчій діяльності на уроках мистецтва з використанням комп'ютерних технологій; розвиток інтересу, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, потреби в спілкуванні з ним у процесі самоосвіти і самовиховання).

Друга педагогічна умова реалізується через системно організоване функціонування науково-методичного та організаційно-управлінського

компонентів, які покликані сприяти підвищенню інтенсивності та результативності формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій шляхом забезпечення навчальної, розвиваючої, світоглядної, виховної, соціокультурної та комунікативної функцій.

Третя педагогічна умова безпосередньо пов'язана з наданням допомоги учневі в саморозвитку, передбачає орієнтацію вчителя на особистісну модель побудови взаємодії з учнями та проявляється через організацію позитивної мотивації, актуалізацію суб'єктного досвіду, організацію рефлексії школярів.

У процесі реалізації означених педагогічних умов було використано: *форми*: урок мистецтва, позакласні заходи, музична творчість, драматизація пісень, казок, музичні концерти, імпровізації. *Засоби*: навчальний комплекс «Мистецтво й комп'ютерні технології в початковій школі»; комп'ютерна техніка (синтезатори, комп'ютерні програми, мінусовки, інтерактивні мультимедійні диски); електронний ресурс (каталог репродукцій картин зарубіжних та вітчизняних художників, представників минулого та сьогодення; каталог відеоуроків з образотворчого мистецтва; каталог електронних акомпанементів до пісень; відеофрагменти та ігри).

Розроблено схематичну модель означеного процесу, яка включає блоки (цільовий, змістово-процесуальний, оцінно-результативний); принципи, компоненти та критерії досліджуваного об'єкту, педагогічні умови, форми та засоби реалізації, спрямовані на досягнення поставленої мети та взаємозв'язки між ними.

Експериментальне дослідження формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобом комп'ютерних технологій здійснювалося в умовах констатувального та формувального експериментів. Задля організації констатувального експерименту з використанням методу теоретичного моделювання було розроблено критеріальний апарат, що включає

такі критерії та показники: мотиваційно-вольовий (мотиви навчання; прояв пізнавального інтересу до мистецтва; здатність до мобілізації фізичних і розумових сил у процесі оволодіння знаннями та способами в галузі мистецтва); пізнавальний (сформованість мистецьких знань, умінь, навичок; успішність у виконанні різних мистецьких завдань; інтенсивність участі у різних видах мистецької діяльності); особистісний (енергійність, активність на уроках мистецтва; допитливість; сумлінність). Визначено рівні сформованості досліджуваного утворення: високий (творчий рівень), достатній (евристичний рівень), середній (пошуково-репродуктивний рівень), низький (репродуктивний рівень).

Введення в навчально-виховний процес ЗЗСО формувального експерименту, з подальшою кількісною та якісною обробкою його результатів дали змогу підтвердити ефективність запропонованої експериментальної методики з формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобом комп'ютерних технологій.

Отже, вперше в українській педагогічній науці здійснено цілісне дослідження процесу формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобом комп'ютерних технологій, а саме: виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній науці; розроблено структуру пізнавальної активності у єдності мотиваційного, інтелектуально-процесуального, особистісно-пізнавального компонентів; обґрунтовано методику формування досліджуваної активності в молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій у складі принципів, методів, педагогічних умов, форм та засобів. Здійснена експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобом комп'ютерних технологій.

Ключові слова: активність, пізнавальна активність, діяльність, пізнавальна діяльність, комп'ютерні технології, молодші школярі, заклади загальної середньої освіти, урок мистецтва.

Список публікацій здобувача

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Cui Naoran. Cognitive activity as a personal quality of a student. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»*. 2024. № 9(27). С. 582–594.
2. Cui Naoran. Scientific approaches to the formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»*). 2024. № 10(38). С. 475–482.
3. Cui Naoran. Methods of formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies. *«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»*). 2024. № 11(39). С. 386–396.

Опубліковані праці апробаційного характеру

4. Cui Naoran. Computer technologi in pedagogical practice: the essence of the concept. *The 11th International scientific and practical conference «Science and society: modern trends in a changing world» (October 1-3, 2024) MDPC Publishing, Vienna, Austria*. 2024. P. 129–134.
5. Цуй Хаожань. Методи формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій. *The 3rd*

International scientific and practical conference «Current trends in scientific research development» (October 17-19, 2024) BoScience Publisher, Boston, USA. 2024. С. 334–338.

6. Цуй Хаожань. Принципи формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій. *The 2nd International scientific and practical conference «Science and technology: challenges, prospects and innovations»* (October 4-6, 2024) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2024. С. 132–135.

ABSTRACT

Cui Haoran. Formation of Cognitive Activity of Primary Schoolchildren in Art Lessons by means of Computer Technologies. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in knowledge 01 – Education/Pedagogy, specialty 014 – Secondary Education (Musical Arts). – Sumy A.S. Makarenko state pedagogical university, Sumy, 2024.

The thesis deals with the results of the study of the process of cognitive activity formation of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies.

The thesis suggests an interpretation of the content of the concepts «activity», «cognitive activity», «computer technologies», «creativity». It was found that currently the globalization processes put forward new requirements for the activity of the individual. First of all, multifaceted activity should be in demand: labor, cognitive, social and spiritual. The activity helps the individual to act constructively in developing a life strategy and behavioral tactics, in communication and interaction, in solving cognitive situations.

The relevance of the study is determined by the formation of the information society, which is directly related to the penetration of computer technologies into all

areas of human activity at the turn of the 20th-21st centuries, in particular, one that affected the system of general art education. However, nowadays in many institutions of general secondary education in art classes, the cognitive activity of schoolchildren decreases not only due to the insufficiently high qualification of teachers, but also due to the need to use new approaches, forms and methods of teaching art. The mentioned reasons became the basis for the search for effective measures related to providing the system of general art education with the methodology and practice of optimal use of computer technologies.

The artistic and pedagogical conceptual base does not contain a definition of the key concept of the study, which necessitated its author's interpretation. Thus, the cognitive activity primary schoolchildren is defined by us as *an integrative personal formation, which finds its manifestation in the intensive study of reality, is generated by a need and involves sustained interest and readiness for conscious creative cognitive activity.*

The structure of educational and cognitive activity primary schoolchildren is substantiated, which includes three interrelated components: *motivational* (implies motivation due to interest in the studied subject and art in general; ability of schoolchildren to mobilize physical and mental forces in the process of mastering knowledge and skills in the art field), *intellectual-processual* (includes the necessary knowledge about art, the formation of relevant skills and abilities; the ability to successfully perform various artistic tasks; the intensity of participation in various types of artistic activity), *personal-cognitive* (determines the level of energy and activity of schoolchildren in art lessons, curiosity and conscientiousness in the process of acquiring artistic knowledge, abilities and skills by students).

The process of forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies is provided by the following scientific approaches: *personally oriented approach* (considered as a process of teaching art to primary schoolchildren by means of computer technologies, which does not simply

take into account their peculiarities; it is another methodology for organizing learning conditions, which involves inclusion of personal functions of schoolchildren and their subjective experience), *activity approach* (makes it possible to solve the problem of changing the traditional view of education from a formative to a developmental model, to create an educational space for the effective development of pupils' cognitive activity).

Both the principles of the modern system of musical education of schoolchildren and general didactic principles will contribute to the formation of researched activity of primary schoolchildren by means of computer technologies. The principles of the modern system of musical education of schoolchildren are: *active mastering of art* (considered as the child's awareness of music value through his/her personal participation in various types of musical activities, in particular with the use of computer technologies), *the formation of interest in musical activities* (implemented through the mastering of art with the help of computer technologies, as a means of emotional perception of artistic works, which contributes to the involvement of pupils in the process of artistic creativity and stimulates their creative self-expression), *enthusiasm for musical activities* (related to the use of computer technologies as an opportunity to present musical material using a computer game, taking into account the game as the leading type of activity of this age period), *variability and flexibility* (presupposes the choice of forms and methods using computer technologies in the process of entering the world of art, which implies the ability of new use of an already known object; the choice of innovative ways of assimilating artistic information), *the development of an aesthetic sense* (actualized through the synthesis of emotional sensitivity and thinking, which makes it possible to balance the process of learning about the world by means of musical art with the use of computer technologies). The general pedagogical principles include: *consciousness and activity principle* (intended to promote the manifestation of a high degree of cognitive activity of pupils in a school art lesson when using the possibilities of computer technologies, determining the

formation of subject-subject relations between all participants in the educational process, which is a significant condition for effective implementation of educational activities), *scientific principle* (determines the content of our research on the problem of the formation of cognitive activity in art classes by means of computer technologies, including scientific facts, theories, laws), *the connection of learning with practice* (takes into account the developmental potential of computer technologies, providing an opportunity for the initiation of the knowledge acquired by the child in the field of art into reality by performing tasks of different levels), *systematic principle* (allows to use computer technologies in a certain logical order, which is not subject to the purpose of the developed research content), *accessibility principle* (ensures taking into account the age and individual characteristics of development primary schoolchildren, which allows productive and effective use of computer technologies in art lessons, giving the subject of educational activity the opportunity to independently determine the path of studying the topic), *visualization principle* (allows using computer technologies to engage all channels of human perception, contributing to the effectiveness of education basics of art in modern institutions of general secondary education).

It was established that the achievement of high-quality results of experimental work within the framework of the researched problem is possible due to the connection and interaction between the relevant teaching methods, which contributes to the creative use of acquired knowledge, abilities and skills in the process of cognitive activity formation. Within the framework of the study, the following was defined and used: *the visual method* (finds its expression in the process of perceiving musical works with the help of computer technologies, as well as in performing activities as a demonstration of the necessary quality of vocal sound, demonstration of an example of the performance of a creative task by a teacher or students, etc.; showing pictures, drawings, musical instruments, multimedia presentations, video fragments, video films, electronic encyclopedias, etc., which concretize the impressions and fantasies of schoolchildren); *the verbal method* (the tone of the teacher's speech, which enhances

the impression of the unusualness and fabulousness of the situation, gives the conversation a poetic or celebratory tone; the manner of communication with schoolchildren is an emotional coloring that arouses and supports the interest of students in art and artistic activities); *the practical method* (used mainly during artistic activities, where students have their own creative activity: performing graphic, painting, decorative-applied or constructive works of an educational and creative nature); *the explanatory and illustrative method* (presupposes the communication of certain information to the pupils, explanation, story); *the reproductive method* (applied to consolidate what has been learned and involves repeating the material (Internet, electronic textbooks and encyclopedias) or repeating the method of activity according to the teacher's tasks); *the heuristic (partially searching) method* (used for the pupil to learn to acquire knowledge, research, and involves encouraging pupils to make statements, reasoning about the problem posed by the teacher and partially solving it.)

Pedagogical conditions for the formation of the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies have been determined: the introduction of the educational complex „Art and computer technologies at primary school“; the organization of a modern integrated informational and educational environment, which will contribute to increasing the intensity and effectiveness of the process of forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies; introduction of a person-oriented approach in the process of forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies.

The first pedagogical condition is designed to promote the formation of pupils' cognitive activity in the process of studying various types of art (enrichment of theoretical knowledge in the field of musical, visual, choreographic arts; mastering of practical abilities and skills in creative activities in art classes using computer technologies; development of interest, emotional and valuable attitude towards art, the need to communicate with it in the process of self-education).

The second pedagogical condition is implemented through the systematically organized functioning of the scientific-methodical and organizational-management components, which are designed to contribute to increasing the intensity and effectiveness of the formation of the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons by means of computer technologies by providing educational, developmental, worldview, socio-cultural and communicative functions.

The third pedagogical condition is directly related to the provision of assistance to the pupil in self-development, involves the orientation of the teacher to a personal model of building interaction with the schoolchildren and is manifested through the organization of positive motivation, the actualization of subject experience, and the organization of student reflection.

In the process of implementing the specified pedagogical conditions, the following *forms* were used: art lessons, extracurricular activities, musical creativity, dramatization of songs, fairy tales, musical concerts, improvisations. *Resources*: educational complex «Art and computer technologies at primary school»; computer equipment (synthesizers, computer programs, backing tracks, interactive multimedia discs); electronic resource (catalog of reproductions of paintings by foreign and domestic artists, representatives of the past and present; catalog of video lessons on fine arts; catalog of electronic accompaniments to songs; video clips and games).

A schematic model of the specified process has been developed, which includes blocks (target, content-procedural, evaluation-resultative); principles, components and criteria of the research object, pedagogical conditions, forms and means of implementation aimed at achieving the set goal and the relationship between them.

An experimental study of the formation of cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons with the help of computer technologies was carried out in the conditions of ascertaining and formative experiments. In order to organize an ascertaining experiment using the method of theoretical modeling, a criterion apparatus was developed, which includes the following criteria and indices: motivational and

volitional (learning motives; manifestation of cognitive interest in art; ability to mobilize physical and mental forces in the process of mastering knowledge and methods in the field of art); cognitive (formation of artistic knowledge, abilities, skills; success in performing various artistic tasks; intensity of participation in various types of artistic activity); personal (energy, activity in art classes; curiosity; conscientiousness). The following levels of formation were determined: high (creative level), sufficient (heuristic level), medium (search-reproductive level), low (reproductive level).

The introduction of a formative experiment into the educational process, followed by quantitative and qualitative processing of its results made it possible to confirm the effectiveness of the proposed experimental technique for forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons with the help of computer technologies.

Thus, for the first time in Ukrainian pedagogical science, a holistic study of the process of forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons with the help of computer technologies was carried out, namely: the state of development of the researched problem in domestic and foreign science was revealed; the structure of cognitive activity was developed in the unity of motivational, intellectual-processual, personal-cognitive components; the method of formation of researched activity of primary schoolchildren in art lessons with the help of computer technologies is substantiated in the composition of principles, methods, pedagogical conditions, forms and means. An experimental verification of the effectiveness of the proposed method of forming the cognitive activity of primary schoolchildren in art lessons using computer technologies was carried out.

Key words: activity, cognitive activity, computer technologies, primary schoolchildren, institutions of general secondary education, art lesson.

List of author's publications

Research works

in which the main scientific results of the thesis are published

1. Cui Haoran (2024). Cognitive activity as a personal quality of a student. *Visnyk nauky ta osvity (Seriya «Filolohiya», Seriya «Pedahohika», Seriya «Sotsiolohiya», Seriya «Kul'tura i mystetstvo», Seriya «Istoriya ta arkeolohiya»*. №9(27). S. 582–594.
2. Cui Haoran (2024). Scientific approaches to the formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies. *Naukovi innovatsiyi ta peredovi tekhnolohiyi (Seriya «Upravlinnya ta administruvannya», Seriya «Pravo», Seriya «Ekonomika», Seriya «Psykhologhiya», Seriya «Pedahohika»)*. № 10(38). S. 475–482.
3. Cui Haoran (2024). Methods of formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies. *«Nauka i tekhnika s'ohodni» (Seriya «Pedahohika», Seriya «Pravo», Seriya «Ekonomika», Seriya «Fizyko-matematychni nauky», Seriya «Tekhnika»)*. 11(39). S. 386–396.

Research works

which certify the approbation of the materials of the thesis

4. Cui Haoran (2024). Computer technologi in pedagogical practice: the essence of the concept. *The 11th International scientific and practical conference «Science and society: modern trends in a changing world»* (October 1-3, 2024) MDPC Publishing, Vienna, Austria. (ss. 129–134).
5. Cui Haoran (2024). Metody formuvannya piznaval'noyi aktyvnosti molodshykh shkolyariv na urokakh mystetstva zasobamy komp'yuternykh tekhnolohiy [Methods of formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies]. *The 3rd International scientific and practical conference «Current trends in scientific*

research development» (October 17-19, 2024) BoScience Publisher, Boston, USA. (ss. 334–338).

6. Cui Haoran (2024). Pryntsypy formuvannya piznaval'noyi aktyvnosti molodshykh shkolyariv na urokakh mystetstva zasobamy komp'yuternykh tekhnolohiy [Principles of formation of cognitive activity of younger schoolchildren in art lessons by means of computer technologies]. *The 2nd International scientific and practical conference «Science and technology: challenges, prospects and innovations»* (October 4-6, 2024) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. (ss. 132–135).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	30
1.1. Пізнавальна активність як особистісна якість школяра: сутність та структура.....	30
1.1.1. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку та їх вплив на формування пізнавальної активності.....	48
1.2. Комп'ютерні технології: теоретичний та практичний аспекти.....	62
Висновки до першого розділу.....	73
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	76
2.1. Наукові підходи та принципи формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій..	76
2.2. Педагогічні умови формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій.....	102
2.3. Модель формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій.....	116
Висновки до другого розділу.....	122
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	127

3.1. Констатувальний етап експерименту з формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій.....	127
3.2. Методика формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках мистецтва засобами комп'ютерних технологій та результати формувального експерименту.....	142
Висновки до третього розділу.....	165
ВИСНОВКИ.....	169
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	174
ДОДАТКИ.....	196

ВСТУП

Стрімкий кількісний та якісний розвиток ІТ-простору вплинув на всі сфери людської діяльності та докорінно змінив уявлення про ресурсне забезпечення загальноосвітньої школи, що проявляється у супроводі та впровадженні інноваційних технологій у навчальний процес. Ці зміни торкнулися всіх предметів закладів загальної середньої освіти та потребували розробки нової моделі навчання з використанням комп'ютерних технологій, що згодом може вплинути на процес формування пізнавальної активності учнів.

До нормативних документів, в яких окреслюється вектор розвитку освітньої системи та особливості використання її модернізаційного потенціалу належать Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір, Закон України «Про Національну програму інформатизації», Укази Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти», Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

У шкільній реформі рекомендується приділяти особливу увагу розвитку нахилів і здібностей кожного учня. Це можливо передусім шляхом виховання в учнів пізнавальної активності – діяльності, яка збагачує духовний світ особистості. Тому з початкової школи одним із головних напрямів повинно бути виховання пізнавальної активності дитини.

Навчальна та позакласна діяльність здійснює прямий і опосередкований педагогічний вплив на особистість школярів, розвиваючи їхню пізнавальну сферу. Позиція дорослого полягає в розумінні того, який вплив необхідно чинити на особистість учня, щоб допомогти і підтримати його самовдосконалення, розвиток активності, як внутрішньої особистісної риси, та